

Класифікаційні схеми документів

Марія Комова

Кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності,
Національний університет "Львівська політехніка",
Львів, УКРАЇНА
maria.komova@gmail.com

An analysis of the concepts of classification of documents in the context of studying the views of scientists on the nature of the document as a social and communication phenomenon, on the classification features and types of documents.

Ключові слова: документ, класифікація документів, класифікаційна схема документів.

ВСТУП

Схеми класифікації відображають погляди науковців на природу документа як соціально-комунікаційного феномена, на класифікаційні ознаки та види документів. Авторські класифікаційні схеми мають особливості щодо визначення фасетів, видового різноманіття документів, формуючи у своїй єдності повний аналітичний продукт. Принципова відмінність концепцій полягає у визначенні статусу семіотичної компоненти документа.

МЕТОДОЛОГІЯ КЛАСИФІКАЦІЇ

Методологія класифікації документів, опираючись на вчення системології, що сповідує застосування пріоритетно-системного, алгоритмічного мислення для досягнення мети, охоплює: визначення і дотримання загальних принципів діяльності, що опираються на внутрішню світоглядну організацію мислення; застосування логічних методів диференціації та інтеграції документознавчих понять; створення знань, що відображають систему кодування та організації документів в логічний послідовності та супідрядності.

Під час видової диференціації документів внутрішня світоглядна організація мислення виявляються у дотриманні таких основних когнітивних принципів: *системність групування документів*, що передбачає

виявлення комплексу класифікаційних ознак, які перебувають у відношеннях і зв'язках один з одним і формують певну цілісність; *логічність групування документів*, що передбачає поділ обсягу поняття та групування об'єктів різних рівнів, поєднаних родовидовими відносинами, забезпечуючи ієрархічність та логічну послідовність побудови класифікаційної схеми; *інноваційність групування документів*, що трактуємо як відображення у класифікаційних схемах нових класифікаційних ознак для фіксації та градації нових видів документів, обґрунтування особливостей поняттєво-категорійного апарату; *спадкоємність методології класифікації*, що опирається на досвід диференціації ознак документів.

АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЙ КЛАСИФІКАЦІЇ

У руслі загального документознавства знайшли визнання концепції класифікації документів, здійснені Н. Кушнарєнко і Г. Швецовою-Водкою. На науковий і практичний потенціал цих класифікацій вказав С. Кулешов, назвавши їх «ідеальними схемами, що можуть бути використані або братися за основу в практичній діяльності чи при виконанні конкретних теоретичних завдань» [1]. Обидві концепції класифікаційних схем належать до фасетно-блокових, однак варіативні відмінності свідчать про різні трактування сутності атрибутивних компонентів документа, а також демонструють меншу чи більшу деталізацію у диференціації видів документів. У класифікаційних схемах зінтегровано внутрішні сутнісні класифікаційні ознаки документа, що ґрунтуються на аксіоматичності твердження про двоєдину – інформаційну і матеріальну – природу

документа, та ознаки, зумовлені впливом зовнішніх обставин. Схеми поєднують класифікаційні ознаки, які згруповано у блок-фасети за інформаційним та фізичним складниками документа, а також за обставинами побутування документа у зовнішньому середовищі [2; 3]. Г. Швецова-Водка також виділяє в окремий блок види документів за особливостями знакових засобів фіксації та передавання інформації. На її думку, характеристику знакових систем запису інформації доцільно кваліфікувати як семіотичний складник документа, відокремивши його від матеріального та інформаційного складника [3].

Порівняння формулювання фасетів та видової диференціації у блоку **«Види документів за інформаційним складником»** засвідчує, що обидві концепції збігаються лише спільним визнанням класифікаційної ознаки **«Рівень узагальнення інформації»**, встановленням видів первинних і вторинних документів. Г. Швецова-Водка визначає ще один фасет – **«Сферу виникнення інформації та об'єкт відображення»**, в межах якого окреслює види документів за галузевою ознакою, однак упускає галузь техніки. У концепції класифікаційної схеми Н. Кушнарєнко до блоку ознак за інформаційним складником віднесено всі характеристики документа за особливостями знакових систем запису інформації.

Порівняння авторських позицій на рівні формулювання фасетів та видової диференціації у блоку **«Види документів за особливостями знакових засобів фіксації та передавання інформації»** дає можливість стверджувати: переліки фасетів, попри варіантність формулювання, збігаються, за винятком фасету **«Спосіб декодування інформації людиною»**, наявний у класифікації за концепцією Г. Швецової-Водки; існує нерівномірність деталізації фасетів і, відповідно, видів документів.

Порівняння формулювання фасетів та видової диференціації у блоку **«Види документів за особливостями носія інформації»** дає можливість констатувати про певну усталеність поглядів щодо матеріалу і

конструкції документів, зумовлених наявністю нормативної бази і науковим осмисленням.

Порівняння формулювання фасетів та видової диференціації у блоку **«Види документів за обставинами побутування у зовнішньому середовищі»** засвідчує, що обидві концепції збігаються лише спільним визнанням класифікаційної ознаки **«Час появи у зовнішньому середовищі»** і видів документів: оригінал і копія. Г. Швецова-Водка визначає також кваліфікаційні ознаки: **«Характер аудиторії, на яку розрахований документ»** (види: неопублікований, опублікований) і **«Ступінь достовірності і юридичної сили»** (види: автентичний, фальшивий). Н. Кушнарєнко доповнює схему фасетами **«Регулярність виходу в світ»** (види: періодичний, неперіодичний), **«Місце походження»** (види: місцевий, регіональний, загальнодержавний, закордонний).

ВИСНОВОК

Концепції класифікаційних схем документів відображають авторські погляди на природу документа як соціально-комунікаційного феномена, на ознаки документа, за якими можна проводити видову диференціацію документів з метою вирішення теоретичних і практичних завдань, на термінологічні аспекти класифікації. Класифікації доповнюють одна одну як на рівні визначення фасетів, так і видового різноманіття документів, формуючи у своїй єдності глибокий та повний аналітичний продукт. Принципова відмінність представлених концепцій полягає у визначенні статусу семіотичної компоненти документа: за концепцією Н. Кушнарєнко, семіотика документа є компонентом інформаційного складника документа; за концепцією Г. Швецової-Водки, – становить окрему компоненту природи документа.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Кулешов С. Г. Документознавство : історія, теоретичні основи. Київ, 2000. 161 с.
- [2] Кушнарєнко Н. Н. Документоведение : учебник. Київ : Знання, 2007. 406 с.
- [3] Швецова-Водка Г.М. Документознавство : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 398 с.